

१७. पुस्तके

• ऐका. म्हणा. वाचा.

पुस्तकं सांगतात गोष्टी
युगायुगांच्या.
माणसांच्या जगाच्या,
वर्तमानाच्या-भूतकाळाच्या.
ऐकेका क्षणाच्या!
जिकल्याच्या-हरल्याच्या,
प्रेमाच्या-कटुतेच्या!
तुम्ही नाही का ऐकणार
गोष्टी पुस्तकांच्या?
पुस्तके काही करू इच्छितात,
तुमच्याजवळ राहू इच्छितात.
पुस्तकांत पाखरं चिवचिवतात.
पुस्तकांत आखरं सळसळतात.
पुस्तकांत निर्झर गुणगुणतात.
पुस्तकं परीकथा ऐकवतात.
पुस्तकात रॉकेटचे तंत्र आहे,
पुस्तकात विज्ञानाचा मंत्र आहे.
पुस्तकांची दुनिया न्यारी आहे,
ज्ञानाची उत्तुंग भरारी आहे!
तुम्हांला नाही का जायचं?
पुस्तकांच्या विश्वात?
पुस्तकं काही सांगू इच्छितात,
तुमच्या जवळ राहू इच्छितात.

मूळ कवी - सफदर हाशमी
(अनुवादित)

शब्दार्थ : युगायुगांच्या - खूप काळापासूनच्या, वेगवेगळ्या काळांतील. कटुता - कडवटपणा. आखरं - अक्षरं. निर्झर - झरा. न्यारी - वेगळी. उत्तुंग - खूपच उंच, भव्य.

प्र. १. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- (अ) पुस्तके कोणाकोणाच्या गोष्टी सांगतात, असे कवितेत म्हटले आहे?
 (आ) पुस्तके तुमच्याजवळ का राहू इच्छितात?
 (इ) आपण पुस्तकांच्या विश्वात जायला हवे, असे कवीला का वाटते?

प्र. २. 'पुस्तके' या कवितेतील खालील गोष्टी काय करतात, ते लिहा.

उदा., पाखरं - चिवचिवतात.

- (अ) आखरं (आ) निर्झरं

प्र. ३. कवितेच्या ओळी पूर्ण करा.

(अ) पुस्तकं सांगतात

.....

.....

..... भूतकाळाच्या.

(आ) तुम्ही नाही का

.....

.....

..... इच्छितात.

(इ) पुस्तकांत पाखरं

.....

.....

..... ऐकवतात.

(ई) पुस्तकात रॉकेटचे

.....

.....

..... भरारी आहे!

प्र. ४. पुस्तकांचे जग वेगळे असते, याबद्दल शिक्षक, पालक, मित्रांशी चर्चा करा. लिहा.

प्र. ५. तुमचे पाठ्यपुस्तक चांगल्या अवस्थेत राहावे, यासाठी तुम्ही कोणती काळजी घ्याल?

प्र. ६. पुस्तक तुमच्याशी बोलते आहे, अशी कल्पना करा. आठ ते दहा वाक्ये लिहा.

प्र. ७. तुम्हांला कोणत्या प्रकारच्या गोष्टींची पुस्तके वाचायला आवडतात त्यांची यादी करा.

प्र. ८. तुम्ही वाचलेल्या किमान पाच पुस्तकांसंबंधी खालील मुद्द्यांच्या आधारे थोडक्यात माहिती लिहा.

पुस्तकाचे नाव	लेखक/कवी	विषय	आवडलेली वाक्ये	नवे शब्द

• विचार करा. तुमचे मत सांगा.

- छापलेले पुस्तक व ई-पुस्तक यांपैकी तुम्हांला कोणते पुस्तक वाचायला आवडेल? का?
- तुम्हांला शिक्षकांच्या मदतीने शिकायला आवडेल, की ई-पुस्तकांच्या मदतीने? का?
- तुमचे पुस्तक वाचून झाल्यावर ते इतरांना वाचायला द्यावे की नाही? का?

- उपक्रम :** १. तुमच्या वर्गातील मित्रांच्या दफ्तरातील पुस्तके पाहा. कोणाची कोणती पुस्तके चांगल्या अवस्थेत आहेत व कोणाची खराब झालेली आहेत ते पाहा. पुस्तके चांगल्या अवस्थेत का राहिली व खराब का झाली याविषयी त्या मित्रांशी चर्चा करा.
२. शाळेतील व गावातील वाचनालय, पुस्तकांचे दुकान, पदपथावरील पुस्तकांचे दुकान, गावातील एखाद्या पुस्तकप्रेमी व्यक्तीच्या घरातील पुस्तकांचा संग्रह यांपैकी तुम्हांला शक्य असेल त्या ठिकाणी जा आणि तेथे कोणकोणत्या प्रकारची पुस्तके आहेत याची माहिती मिळवा. वर्गात सांगा.

माहिती मिळवूया.

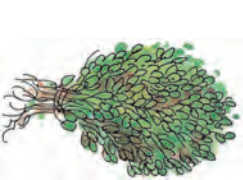
पूर्वी, आज आणि उद्या (पुढे)

पुस्तके म्हणजे माहितीचा खजिना. पुस्तके नवनवीन गोष्टींची माहिती देतात, आपले ज्ञान वाढवतात, नवीन शब्दांची ओळख करून देतात. पुस्तके आपणांस विचार करायला लावतात. आपल्या विचारांना दिशा देतात. ज्ञानाबरोबरच आपले मनोरंजन करतात. पुस्तके आपल्याला सोबत करतात. घरात एकटे आहात, वेळ जात नाही, कंटाळा आलाय, आपल्यासोबत बोलायला कोणी नाही, तर काढा पुस्तके अन् करा सुरुवात वाचायला. बघा, वेळ कसा मजेत जाईल. केवळ गोष्टींचीच पुस्तके असतात असे नाही. थोर व्यक्तींची चरित्रे, प्रवासवर्णने, कथासंग्रह, काव्यसंग्रह, नाटके, कादंबऱ्या, ऐतिहासिक, वैज्ञानिक व निसर्गाशी संबंधित असणारी अनेक पुस्तके असतात.

पूर्वी पुस्तके नव्हती. छपाईयंत्राचा शोध लागलेला नव्हता. तेव्हाही माणसे एकमेकांना संदेश, निरोप पाठवतच असत. आपले विचार, आठवणी लिहून ठेवत असत. ते निरोप, संदेश, विचार, आठवणी भूर्जपत्रांवर, झाडांच्या सालींवर लिहीत असत. कापडाचा, धातूचादेखील लिहिण्यासाठी उपयोग करत असत. काही ठिकाणी दगडावरही कोरून लिहिलेले आहे. त्याला शिलालेख म्हणतात. त्यानंतर कागदाचा शोध लागला. आपण कागदावर लिहू लागलो. छपाईयंत्राच्या मदतीने लिहिलेले छापू लागलो. त्यांना पुस्तके म्हणू लागलो. लिखित संग्रहांना फक्त पुस्तके म्हणतात असे नाही तर काहीना ग्रंथ, पोथी असेही म्हणतात.

आता आपण संगणकावरही पुस्तक पाहतो. संगणकावरील पुस्तकाला 'ई-पुस्तक' म्हणतात. पूर्वीची छापील पुस्तके व आजची 'ई-पुस्तके' हा पुस्तकांच्या स्वरूपात होत चाललेला बदल आहे.

• खालील चित्रांना दोन-दोन विशेषणे लावा.

शिक्षकांसाठी : वरील उताऱ्याचे विद्यार्थ्यांकडून श्रुतलेखन व अनुलेखन करून घ्यावे.